

Anders Bjerrum.

Anders Bjerrum

12. marts 1903 – 6. januar 1984

Af John Kousgård Sørensen

Anders Poulsen Bjerrum var gårdmandssøn fra Gånsager i Nordvestslesvig ca. 15 km sydøst for Ribe. Han blev født i marts 1903 og levede altså sin barndom og første ungdom under tysk styre i et grænseland med stærke nationale og politiske spændinger. Det kom til at bestemme hans videnskabelige interessefelter, men også hans nøgterne holdning til politiske grænselandsproblemer efter anden verdenskrig, hvor Sydslesvigs nationale tilhørsforhold jo var genstand for megen diskussion.

Hans akademiske karriere er kort fortalt: Kursusstudent 1924 efter ophold på højskole og seminarium, cand. mag. 1930 med dansk som hovedfag og tysk som bifag, derefter indtil 1969 ansat ved Stednavneudvalgets kontor, det nuværende Institut for Navneforskning, fra 1953 som leder. I 1953 udnævntes han til lektor i navneforskning og i 1964 til professor i dansk sprog. Han blev dr. phil. i 1944 og medlem af Videnskabernes Selskab 1971.

Som videnskabsmand har han markeret sig som dialektforsker, som sproghistoriker og som navneforsker. Efter min bedømmelse er det især som dialektolog, at hans navn vil leve.

Paradoksalt nok fik han aldrig beskrevet sin egen nordvestslesvigske dialekt. Han beherskede naturligvis sin barndoms sprog og kunne undre sig over, at det havde ændret sig så meget på et par generationer, at børnene havde besvær med at forstå ham, når han kom hjem til Gånsager. Men når han skrev om andre jyske dialekter, sammenlignede han dem ofte med sin egen, og en stor seddelsamling findes da også på Institut for dansk Dialektforskning. Det er dog dialekten i Fjolde, som hans navn fortsat vil være knyttet til.

Fjolde i Sydslesvig lidt nordøst for Husum var i Bjerrums ungdom det sydligste sted på landkortet, hvor der endnu kunne optegnes dansk dialekt. Der levede omkring 1930 enkelte gamle mennesker, som havde talt dansk i deres barndom og opvækstår i dette sogn, hvor omgangssproget skiftede til nedertysk i 1860'erne. Den bedste og længst levende af disse meddelere, den sidste der kunne tale sproget, var Catinka Carsten-

sen i Bjerrup, Gamle Tinne, som Bjerrum besøgte dagligt i en 2-3 måneder omkring 1930 og også lejlighedsvis senere, sidst i 1936, da hun var 94. For begge parter blev det en rig oplevelse. Tinne følte glæden ved at genopleve en svunden tid, når hun fortalte på sit danske modersmål om forholdene i sin ungdom. Og Bjerrum oplevede her en almuekultur og en almuemenneskelighed, som han aldrig glemte. Noget af den smukkeste prosa Bjerrum har skrevet, er hans mindeartikel om Gamle Tinne. En særlig fornemmelse af betydningsfuldhed har han også måttet føle ved i bogstaveligste forstand i yderste øjeblik at redde en dansk dialekt fra glemsel.

Denne karakteristik af situationen er måske lidt for dramatisk. Også andre dialektforskere havde optegnet i Fjoldte, i 1850'erne, i begyndelsen af vort århundrede, og i slutningen af 1920'erne (Poul Andersen og Marius Kristensen). Men den er rigtig i den forstand, at vort gode kendskab til denne nu forlængst forsvundne danske dialekt først og fremmest skyldes Bjerrums store og systematiske optegnelsevirkomhed dernede og hans beskrivelse af sproget.

1930'erne gik med at forberede en sådan beskrivelse. Den første opgave han stillede sig var at redegøre for dialektens lydssystem. Der var to problemer der meldte sig. Det første var, at ingen af dem der havde optegnet Fjoldemål havde haft dialekten som modersmål, heller ikke Bjerrum selv. Der fremkommer derved nogle fejlmuligheder i opfattelsen af lydindtryk, som især hænger sammen med, at optegnerne har svært, ved at abstrahere fra deres eget sprogs substrat. Det lykkedes Bjerrum at opstille retningslinjer for, hvorledes man på trods af optegnerens begrænsede opfattelsesmuligheder dog kan finde frem til det x, som på forskellig måde genspejles i optegnelserne, ved at analysere notationspraksis i relation til optegnernes sproglige forudsætninger.

Det andet problem var sprogbeskrivelsesmetoden. Et stort, broget materiale, gengivet efter det lydlige indtryk, som en optegner med så at sige medfødte begrænsninger i sit eget sproglige substrat på et vist tidspunkt havde fået af sprogets ord, et mangfoldigt, næsten kaotisk stof skulle bringes på en form. I 1929 udkom Louis Hjelmslevs *Principes de grammaire générale*, og i tiden derefter begyndte den strukturelle lingvistik at gøre sig gældende herhjemme. Bjerrum har selv beskrevet, hvorledes de nye tanker føltes som en befrielse og inspiration i hans aktuelle situation. Det var den særlige københavnske udformning af Saussure's strukturtanke, forskellen mellem *la langue* og *la parole*, mellem den konstante sprogbygning og den variable sprogbrug, der kom

som en redning. Det gjaldt altså om at finde frem til det abstrakte system, som manifesterede sig i de lydige enheder, som var karakteristiske for Fjoldemålet.

Den 6. oktober 1944 forsvarede så med nogen forsinkelse disputatsen om Fjoldemålets lydssystem. Forsvaret skulle have fundet sted den 19. september, men det blev aflyst på grund af uroligheder i forbindelse med tyskernes arrestation af det danske politi. Bjerrum fik valget mellem at få konfereret doktorgraden uden forsvar eller at få handlingen udsat. Han foretrak det sidste.

Som den første »moderne« beskrivelse af en dialekt måtte Fjoldemålets Lydssystem naturligvis virke provokerende på ældre lydhistorikere, men ved sin stringente metode appellerede den til mange samtidige og efterfølgere, der ligesom Bjerrum ønskede at tilrettelægge et dialektmateriale til brug for lydhistoriske og dialektgeografiske undersøgelser. Den væsentligste metodiske indvending mod bogen synes at være, at der ikke har været arbejdet med – og sikkert heller ikke i videre udstrækning har kunnet arbejdes med – rene modsætningspar efter kommutationsprincippet, og i et samarbejde med meddelerne, vistnok den eneste vej til at opnå en sikker forståelse af systemet i dialekten.

En anden del af arbejdet med denne dialekt afsluttedes først langt senere, i 1974. Da udkom ordbogen over Fjoldemålet 1-2, udarbejdet i samarbejde med hans kone Marie Bjerrum. Ligesom Bjerrum i sin lydbeskrivelse gik nye veje, er ordbogen i flere henseender utraditionel. Jeg skal pege på et par forhold, hvor den giver mere end en »normal« dialektordbog. Der er for det første en del samlingsartikler, der giver samlede beskrivelser af sagsområder. Under *spinde* får vi en redegørelse for redskaber, arbejdsgang og -resultat med hele den dialektale terminologi, der er knyttet til spinderiet, på sin naturlige plads. For det andet findes en mængde rigsdanske ord, som er ukendte i dialekten, på deres alfabetiske plads med oplysning om, hvad det tilsvarende dialektord er. Slår vi op på *ofte*, får vi at vide, at det er ukendt og bliver henvist til *tit*, som er dialektens ord. Endelig for det tredje og vigtigste skal jeg pege på de sammenhænge, der er søgt skabt i betydningsbeskrivelserne. Princippet består i, at betydningerne af de enkelte ord inddeles, klassificeres efter deres lighedsrelation eller modsætningsrelation til et andet ord, så langt materialet tillader det. I den sidste tilføjelse ligger også metodens begrænsning, når det drejer sig om et dødt sprog, og det er begge forfatterne da også klar over. Materialet rækker nemlig ikke altid til at afgøre, hvilke arter af modsætninger og ligheder der er tale om. Men i

heldigste fald er sådanne kriterier for adskillelse af betydningsvarianter mere objektive end de almindeligt brugte, som mere beror på sprogfølelse. Som et første dansk forsøg på strukturel leksikografi i ordbogsform er Fjordeordbogen også af stor principiel interesse.

Arbejdet med Fjorde-målet blev en platform, hvorfra der førte veje i mange retninger. Vi skal følge Bjerrum på nogle af dem.

Den første professionelle optegner af Fjoldemålet var K.J. Lyngby, som var i sognet i 1850'erne. Det er utvivlsomt denne virksomhed, som vakte Bjerrums interesse for denne kyndige og originale grundlægger af den moderne danske dialektologi, som han er blevet kaldt. Bjerrum har udgivet hans aldrig fuldførte sammenlignende jyske grammatik og et udvalg af hans breve med værdifuld kommentar og en fyldig redegørelse for Lyngbys sprogsyn. Han har nok følt sig tiltalt af nogle afgørende træk i Lyngbys forskerpersonlighed, hans sans for systematik, hans klare, ordnende intelligens, hans uromantiske skepsis. Og han har haft glæde af at fremhæve Lyngbys fremsyn, f.eks. i skelnen mellem lyd og tegn, hvad der førte til konstruktion af et forbilledligt simpelt lydskriftsystem, hans opfattelse af forholdet mellem dialekt og rigssprog, hans nøgternhed i bedømmelsen af dialektforskellenes alder m.m.

Det undrer ikke, at Bjerrum kunne levere en kort men fremragende karakteristik af en af Lyngbys åndsbeslægtede og vigtigste forudsætninger, nemlig 1700tallets betydeligste danske sprogforsker Jens Pedersen Høysgaard. Det må beklages, at Bjerrum aldrig fik lejlighed til at foretage en analyse af tanker og systemer i Høysgaards hele forfatterskab.

I Fjorde oplevede Bjerrum fuldbyrdelsen af et sprogskifte, og blev derved optaget af problemerne om, hvorfor et område skifter sprog, hvordan det foregår, sprogligt og socialt, og hvorlænge det varer. Ikke mindst spørgsmål vedrørende tvesprogethed har han leveret vigtige bidrag til belysning af.

Interessantest er hans redegørelse for det ømtålelige spørgsmål om folkesproget i Tønder gennem tiderne. Han foretager nogle vigtige distinktioner mellem byens skriftsprog, altså kirkens, administrationens, den højere kulturs og handelssamkvemets sprog, og talesproget, som igen dels er byboernes omgangssprog, dels deres hjemmesprog. Ved disse sondringer bliver byens (og andre slesvigske købstæders) tvesprogethedsproblemer belyst på en sobrere og mere objektiv måde end tidligere.

Det er klart, at en tvesprogethedsperiode kan afløses af et egentligt

sprogskifte, og Bjerrum har med styrke fremhævet, at den afgørende fase i en sådan proces, som kan være århundredlang, indtræder, når den oplyste del af befolkningen begynder at opdrage deres børn på det fremmede sprog. Et sådant sprogskifte er som bekendt ikke indtrådt i Tønder, hvor det danske sprog kun omkring århundredskiftet har været truet. Sprogskiftet kan derimod konstateres i Sydslesvig. Det er Bjerrums fortjeneste at have kortlagt de syd-nordgående forskydninger af den dansk-tyske sprogrænse i middelalderen og senere. Materialet er især landsbynavnene og marknavnene, som afspejler de voksnes omgangssprog.

Tvesprogethed og sprogskifte indebærer også sprogpoltiske problemer. I de for grænselandet politisk urolige årtier omkring midten af forrige århundrede indsamlede man oplysninger om sprogtilstande i Sydslesvig som baggrund for den sprogpolitik, statsmagten ønskede at føre. I en afslørende undersøgelse har Bjerrum påvist de manipulationer, den nationalliberale historiker C.F. Allen har foretaget med sprograpporterne fra nogle af de sydligste sogne, bl.a. Fjoldde, for at sproget skulle fremtræde mere mellemslesvigsk-angelsk, altså mere dansk, end sprogsprøverne efter hans mening ville, i den form de havde.

Fjoldemålets Lydsystem var som sagt den første strukturalistiske beskrivelse af en dialekt herhjemme. Ved diskussioner i Lingvistkredsen i årene efter krigen og ved Nordistmødet i København i 1946 efterlystes gentagne gange analyser af *ældre* tekster efter Hjelmlevs teori og metode. Bjerrum har utvivlsomt følt sig fristet til at gøre nogle forsøg. Som flere af sine samtidige, der var uddannet i den Brøndum-Nielsenske tradition, sad han inde med en sikker sproghistorisk viden. Også han kunne sin gammeldanske grammatik. Men samtidig var han, ligesom på sin måde Paul Diderichsen, skeptisk over for den ensidige genetiske tolkning af sprogets historie som et udviklingsforløb.

De metodisk interessanteste af Bjerrums strukturalistiske beskrivelser af ældre danske tekster er to grammatikker, den ene over sproget i Skånske lov efter håndskriftet B 74 fra ca. 1250, og den anden over sproget i de sjællandske love efter håndskriftet AM 455,12° fra ca. 1300.

Princippet er, at teksternes sprog beskrives som et sæt af immanente størrelser, således som de er struktureret af ortografi og morfologi. Tilsyneladende inkonsekvenser forklares primært ved hjælp af det af især Hjelmlev påpegede fænomen participation, altså at en form kan overlappe en anden forms område, men ikke omvendt. Herved undgås et if.

Bjerrum uheldigt postulat om eksistensen af flere forskellige slags sprog i den samme tekst. Man havde i den ældre skole forsøgt at forklare sprogformen i ældre lovtekster som produkt af spændinger af forskellig art, således mellem forskellige dialekter (f.eks. således at sjællandske tekster er opblandet med jysk af jyske afskrivere) eller mellem skriftsprog og talesprog eller mellem gammelt sprog og nyt sprog. Bjerrum finder det ikke rimeligt at analysere en gammel tekst ud fra den forudsætning, at der gemmer sig flere forskellige sprog i den. Det er mere hensigtsmæssigt at beskrive tekstens sprog som en immanent størrelse, der struktureres i dens ortografi efter et enkelt sæt af regler.

Denne formalistiske synkroni i beskrivelsesmetoden har utvivlsomt skærpet nogle problemstillinger på nyttig vis. Når man alligevel efter min (og andres) mening må tage forbehold over for dens værdi for sproghistorien, er det især af to grunde. For det første er det ikke muligt at give en lingvistisk analyse af en ældre tekst på grundlag af kommutationsprincippet, som Bjerrum benytter, af den simple grund, at ingen ældre tekster er tilstrækkelig store til formålet. Det kan i virkeligheden kun lade sig gøre med et levende sprog, der fortløbende lader sig bruge og kontrollere. Bjerrum er ikke sjældent i vanskeligheder på dette punkt ligesom for øvrigt, omend i langt mindre grad, da han skulle analysere den uddøende dialekt i Fjølde. For det andet tillader metoden ikke at skelne mellem ordformer, som er rent ortografiske, og ordformer, hvis ortografi har lydændringer som forudsætning, netop fordi Bjerrum konsekvent undlader at opstille postulater om et underliggende talesprog. Efter Bjerrums beskrivelsesmetode kan det i princippet ikke afgøres, om de ændringer i skriftbilledet, som lader sig konstatere fra runetid op gennem middelalder og videre, skal tolkes som ændrede retskrivningsvaner eller som betingede af udviklinger i det sproglige udtryk. Og det er utilfredsstillende. For øvrigt har Bjerrum især i den synkrone beskrivelse af sproget i Skånske lov ikke helt kunnet ignorere sin sproghistoriske viden om ordenes struktur i en ældre sprogtilstand.

Disse reservationer må ikke skjule, at Bjerrum i grammatikkerne såvel som i sine øvrige analyser af ældre tekster har gjort mange fine iagttagelser. Jeg skal nævne de to sproghistoriske analyser, som efter min mening er hans perspektivrigeste.

Den ene drejer sig om Jens Jyde-teksterne. Jens Jyde var munk i Sorø kloster omkring 1300 og kendes som afskriver af to berømte tekster, nemlig de to sjællandske landskabslove i håndskriftet AM 455,12^o, og det meste af Valdemars Jordebog, kongens og kronens registrant over

størstedelen af den indtægtsgivende ejendom i 1200tallet. Beskrivelsesmetoden er i princippet som i grammatikkerne, men knap så formalistisk administreret. Bl.a. griber Bjerrum ofte til sin sproghistoriske viden om ordenes tidligere former. Ved at sammenligne Jens Jydes afskrivningspraksis i de forskellige håndskrifter og forskellige dele af samme håndskrift kan han vise, hvor og i hvilke henseender han er trofast over for sine forlæg, og hvilke træk der skyldes hans reguleringer og normaliseringer. På dette grundlag kan han omvurdere det sjællandske sprog i 1200tallet. Det har været underkastet voldsomme ændringer, og mange af de træk specielt i de sjællandske love, som tidligere blev vurderet som jyske (som f.eks. formen æc, ac 'jeg', som vi endnu kender fra jysk æ, a), er i virkeligheden også gammelsjællandske.

Den anden vigtige undersøgelse jeg vil fremhæve er et af hans sidste bidrag til det danske skriftsprogs historie. Den drejer sig om diplomsproget, hvis fremstillingsform er forudsætning for den senere kancellistil. I slutningen af 1300tallet begynder man at skrive diplomer, altså retslige dokumenter i brevform, på dansk. Tidligere havde man brugt latin. Det har været hævdet af Peter Skautrup, at brugen af modersmålet vest for Øresund er udgået fra kancelliet og inspireret af dronning Margrethe, der ønskede at indføre, hvad der fra gammel tid havde været skik i Norge og på hendes tid vundet hævd i Sverige. Sproget er derfor påvirket af norsk og svensk. I en elegant undersøgelse med udgangspunkt i hyldingsbrevene 1387 til dronning Margrethe på Lunds og Ringsted landsting påviser Bjerrum, at kancellibrevens sprogform er sjællandskpræget og for hyldingsbrevens vedkommende med middelnedertyske træk, der har nedertyske traktater i kongens arkiv – de blev indgået efter Valdemar Atterdags død 1375 – som hovedkilde.

Jeg skal afslutte denne gennemgang af Bjerrums videnskabelige virksomhed med at karakterisere ham som navneforsker. Selv om det var Institut for Navneforskning han var knyttet til i næsten 40 år, og selv om han i 11 år var lektor i faget, var det den af de tre discipliner, som næsten hele hans virke falder indenfor, der optog ham mindst. Man kunne nok undertiden have en fornemmelse af, at hans arbejde med navne mere var bestemt af pligt end af tilbøjelighed. Uforbeholden anerkendelse fortjener hans arbejde i de unge år med at indsamle og optegne navnestof efter mundtlig tradition i Slesvig på begge sider af grænsen. Bl.a. dette kolossale materiale indgår i det nordvestslesvigske bind af den regionale udgave af Danmarks Stednavne og i tilsvarende bind af den uafsluttede

udgave af Sydslesvigs Stednavne. Disse bind har ordbogskarakter i den forstand, at hvert navn får sin navneartikel, bestående af en materialeafdeling, hvor ældre og nyere former af navnet er registreret, og en tolkningsafdeling, hvor navnets oprindelige betydning søges forklaret. Bjerrum står som eneforfatter til tre hefter af Sydslesvigs Stednavne og til bindet om stednavne i de gamle Århus og Skanderborg amter, og er endvidere medforfatter til bindene om Nordslesvig, Bornholm og de gamle amter Viborg, Vejle og Maribo.

Hans tolkninger er præget af hans sikre sproghistoriske og dialektologiske baggrund. Og når han virkelig blev optaget af et etymologisk problem, kunne han bore så grundigt i det, at hans resultater rakte langt udover det onomastiske. Som når han med udgangspunkt i navnet *Saksild* ved Horsens påviste, at saks ikke oprindelig betyder 'sten, klippe', som man længe troede, og at betydningen 'klippestykke' af det latinske *saxum* er sekundær. Eller når han ved behandlingen af de lollandske navne *Fjelde*, *Højfjelde*, *Døllefjelde* og det beslægtede sydslesvigske *Fjorde* argumenterede for, at dette fjeld oprindelig betyder 'udmark, udyrket område' (eng. field, tysk feld). Ordet kan under indtryk af naturforholdene i Norge og Sverige sekundært komme til at betyde 'klippe', men det er ikke, som tidligere antaget, beslægtet med det tyske *fels*.

Hans begrænsning som navneforsker ser jeg i, at han var for dårligt orienteret i navnetypologi og navnesemantik, eller at han i hvert fald ikke i tilstrækkelig grad indså værdien af disse aspekter. Det bevirkede, at han i sine forklaringer ofte stoppede for tidligt op, nøjedes med at opstille en række etymologiske muligheder uden at forsøge en selektion. Man mangler undertiden diskussion af, om de forskellige muligheder i lige høj grad passer til strukturen af den navnetype, navnet tilhører (navnetypologi), og om alle giver en rimelig betydning af navnet som helhed (navnesemantik). I sin behandling af navnestoffet er han i højere grad den meget habile sproghistoriker og dialektolog end han er navneforsker.

Jeg ser en bekræftelse på denne karakteristik i det forhold, at der fra hans hånd kun findes meget få tværgående behandlinger af navneproblemer. Jeg tilføjer, at der af egentlige udnyttelser af navnestoffet til historiske og andre formål kun kan peges på de værdifulde undersøgelser af sprogskiftet i Sydslesvig. Og personnavne har han kun skrevet en enkelt oversigtsartikel om.

Jeg har aldrig oplevet Bjerrum som lærer i et auditorium. Men samstemmende udtalelser fra en række af mine yngre samtidige vidner om, at han

var en glimrende pædagog. Det tror man gerne, når man kender hans skriftlige arbejder. Hans udtryksform er klar og præcis, hans fremstilling stringent, veldisponeret og logisk. En anden form for pædagogik hos Bjerrum har jeg derimod direkte haft glæde og gavn af i den 20-årige periode vi havde samme arbejdssted. Bjerrum skriver et sted om Marius Kristensen: Han diskuterede gerne, også med os unge. Det samme gjaldt Bjerrum. Han kunne være meget debatlysten. Om faglige og politiske spørgsmål kunne han godt indlede diskussioner med os unge, hvor han formulerede sine meninger skarpt, undertiden næsten provokerende, for at føre os frem til problemernes kerne. Og når debatten var hedest, kunne han aflade skytset ved at servere en morsom bemærkning. Han havde megen sans for humor. Ikke af den larmende slags. Men han kunne vende en replik i luften – sin egen eller en andens – og få drejet perspektivet i et problem i en retning, som i første omgang udløste en befriende latter, og dernæst en vis eftertanke. Og han var god til at opmuntre og ødsel med ideer om, hvad der fortjente undersøgelse, og hvordan det kunne gøres. Det hører med til karakteristikken, at Bjerrum kunne være så charmerende glemsom, at han kunne glæde sig over at rose en fornuftig tanke eller et behændigt greb i sine yngre fagfællers fremstilling uden at vide, at han selv var inspirationskilden.

Han havde sine holdninger og principper, politiske, faglige, som han forsvarede skarpsindigt, logisk i ræsonnementet og hårdnakket. Alligevel kunne man få en fornemmelse af, at de ikke altid stemte overens med hans inderste natur, der var bredere, mere åben, måske også mere traditionsafhængig end man umiddelbart skulle tro.

Jeg skal slutte med et enkelt belæg på denne karakteristik. Det er den efterhånden bekendte historie Bjerrum gengiver i sin grammatik over Skånske lov:

Det fortælles om en fransk astronom, at han gjorde den opdagelse, at man ved at postulere en planet med en bestemt masse, en bestemt bane og en bestemt omløbstid kunne beskrive de øvrige planets baner på en langt simplere måde, end man hidtil havde gjort. Mange år efter at han havde udført denne beskrivelse, iagttog et par yngre astronomer nogle små planeter på det sted, hvor den postulerede planet skulle være. De gik glade til den gamle mester og fortalte ham, at de havde bekræftet hans hypotese. Men nu fortæller anekdoten, at mesteren aldeles ikke fandt deres opdagelse interessant: Hans påstand var lige rigtig, hvad enten man havde iagttaget små planeter eller ej, for hans beskrivelse af planeternes baner *var* faktisk den hidtil simpleste, og derfor var hans

postulat hensigtsmæssigt. At man nu kunne iagttage små planeter i kikkert, kunne være ganske kuriøst, men mere end en kuriositet var det ret beset ikke.

Og så fortsætter Bjerrum: Jeg må tilstå, at jeg har megen sympati for den videnskabelige holdning, som denne sure franskmænd fastholdt med så imponerende en konsekvens.

Logikeren Anders Bjerrum har sympati med en konsekvent holdning, men kalder også astronomen sur, fordi han ikke havde menneskelighed nok til at glæde sig over, at livet havde bekræftet teorien.

Vi vil ære mindet om Anders Bjerrum.

*Supplement to Bibliography in Anders Bjerrum's Linguistic
Papers, by Lizzi Nykin, 1973*

- 1943 »Tuxen, Laurits Regner«. *In: Dansk Biografisk Leksikon*. Red. Povl Engelstoft. XXIV, 389–391.
»Varming, David Ludvig Carl August«. *In: Dansk Biografisk Leksikon*. Red. Povl Engelstoft. XXV, 145–146.
- 1955 »Anglernes herkomst«. *In: Salmonsens Leksikon-Tidsskrift*. 15,2, cols. 65–70. (Revised; cf. Nykin sub anno 1951).
- 1973 *Linguistic Papers*. Published on the occasion of Anders Bjerrum's 70th birthday, 12th March 1973, by Selskab for nordisk Filologi, Copenhagen (Ed.: *Niels Haastrup* et al.) Akademisk Forlag. (4) pp. incl. portr., 195 pp. – 9 of the author's previously published papers; some of them revised by the author and trans. into English by *Gillian Fellows Jensen*; preceded by a brief introduction to A. B.'s linguistic work (pp. 3–8), and a tabula gratulatoria; and followed by a »Bibliography of Anders Bjerrum's linguistic papers« by *Lizzi Nykin* (pp. 191–195).
- 1974 »Om betydningen af *-lev*«. *In: Festskrift til Kristian Hald*, 1–7. (in collaboration with *Marie Bjerrum*.) Ordbog over Fjoldemålet. Akademisk Forlag. Bd. 1. A-K. 345 pp., map (Udvalg for Folkemaals Publikationer, Serie A, 26.1 – Universitets-Jubilæets danske Samfunds skriftserie, 449).
Bd. 2. L-Å. 348 pp. (Udvalg for Folkemaals Publikationer, Serie A, 26.2. – Universitets-Jubilæets danske Samfunds skriftserie, 450).
- 1979 »Diderichsen, Paul«. *In: Dansk Biografisk Leksikon*. Red. Sv. Cedergreen Bech. III, 630-632. (Revised reprint; cf. Nykin sub anno 1944).
- 1980 *Kær herred*. Akademisk Forlag 1979 (published 1980). Pp (1)-180. (Sydslesvigs Stednavne. Ved Anders Bjerrum, Kristian Hald og Peter Jørgensen. IV,1. – Universitets-Jubilæets danske Samfunds Skrifter, 479).

(in collaboration with Ebba Hjorth:) »Købstadnavnet Husum. Bidrag til den historiske belysning af de dansk-frisisk-nedertyske sprogproblemer i Sydslesvig«. *In: NORNA-rapporter 17* ((Proceedings) Uppsala), 75–84; summary in English on pp. 84–86.

1983 Vis herred. 1. Akademisk Forlag. Pp. 181–232. (Sydslesvigs Stednavne. Ved Anders Bjerrum, Kristian Hald og Peter Jørgensen. IV,2. – Universitets-Jubilæets danske Samfunds Skrifter, 488).

1984 »Tuxen, Laurits Regner«. *In: Dansk Biografisk Leksikon*. Red. Sv. Cedergreen Bech. XV, 91–92. (unaltered reprint; cf. sub anno 1943).

»Varming, David Ludvig Carl August«. *In: Dansk Biografisk Leksikon*. Red. Sv. Cedergreen Bech. XV, 294–295. (expanded reprint; cf. sub anno 1943).

Vis herred. 2. Akademisk Forlag. Pp. 233–288. (Sydslesvigs Stednavne. Ved Anders Bjerrum, Kristian Hald og Peter Jørgensen. IV,2. – Universitets-Jubilæets danske Samfunds Skrifter, 495).

Ready for press

Ugle herred og Fjorde og Hjordelund sogne af Nørre Gøs herred. (Sydslesvigs Stednavne. Ved Anders Bjerrum, Kristian Hald og Peter Jørgensen. IV, 3).